ΠΜΣ: Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών & Συγκριτικές Νομικές Σπουδές
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο & Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών
ΜΑΘΗΜΑ: Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών
ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ: κ. Τσούκα, κ. Νικολαΐδης
ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: Χριστίνα – Λαμπρινή Αντωνιάδη
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 27-04-2026

Η εγκατάσταση αλλοδαπών εταιριών στην Ελλάδα: Κοινοτική ελευθερία εγκατάστασης, υποκαταστήματα, το πλαίσιο του Ν. 89/1967 και το ειδικό νομοθετικό πλαίσιο για ναυτιλιακές εταιρείες.

Ι. Η έννοια της εγκατάστασης

Η εγκατάσταση αλλοδαπών εταιρειών σε ένα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και στην Ελλάδα συνιστά κρίσιμο ζήτημα στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς και της ελεύθερης κυκλοφορίας των οικονομικών παραγόντων. Ως εγκατάσταση αλλοδαπής εταιρείας στην Ελλάδα νοείται ως κάθε μορφή σύνδεσης της εταιρείας με έναν συγκεκριμένο τόπο της ελληνικής επικράτειας, από τον οποίο δύναται να ασκεί, άμεσα ή έμμεσα, την επιχειρηματική της δραστηριότητα. Η έννοια αυτή διαφοροποιείται από την απλή διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών ή αγαθών, στο πλαίσιο της οποίας δεν απαιτείται φυσική εγκατάσταση στη χώρα υποδοχής, δεδομένου ότι οι συναλλαγές πραγματοποιούνται απευθείας από την έδρα της εταιρείας στο εξωτερικό.

Οι βασικές μορφές εγκατάστασης αλλοδαπών εταιρειών στην Ελλάδα είναι οι εξής:

1. Πρώτον, είναι δυνατή η εγκατάσταση της έδρας διοίκησης της αλλοδαπής εταιρείας στην Ελλάδα. Στην περίπτωση αυτή, εφόσον γίνει δεκτή η θεωρία της πραγματικής έδρας, η εταιρεία θα αντιμετωπιστεί από την ελληνική έννομη τάξη ως αδημοσίευτη ομόρρυθμη με κάποιες εξαιρέσεις. Η εφαρμογή της αρχής αυτής στις εταιρείες που έχουν συσταθεί κατά το δίκαιο κράτους – μέλους της ΕΕ, έχει περιοριστεί καθότι το ζήτημα εντάσσεται στο πεδίο της ελευθερίας εγκατάστασης (άρθρα 49 επ. ΣΛΕΕ), με αποτέλεσμα η θεωρία της πραγματικής έδρας να διατηρεί εφαρμογή κυρίως σε εταιρείες που έχουν συσταθεί κατά το δίκαιο τρίτης χώρας εκτός ΕΕ.
2. Δεύτερον, προβλέπεται η ίδρυση υποκαταστήματος. Το υποκατάστημα συνιστά οργανωμένο τμήμα της αλλοδαπής επιχείρησης, στερούμενο αυτοτελούς νομικής προσωπικότητας και επιχειρηματικής ανεξαρτησίας, το οποίο λειτουργεί σε τόπο διαφορετικό από την κύρια εγκατάσταση της

εταιρείας. Ασκεί μέρος ή το σύνολο της δραστηριότητάς της και αποτελεί μορφή δευτερογενούς εγκατάστασης. Ως προς τα υποκαταστήματα αλλοδαπών εταιρειών, δεν υπάρχουν ενιαίες ρυθμίσεις στην ελληνική νομοθεσία. Γενικές διατάξεις αναφορικά με τα υποκαταστήματα συναντάμε στον νόμο 4635/2019, ο οποίος αφορά την δημοσιότητα των υποκαταστημάτων τρίτων χωρών ή ευρωπαϊκών στο διαδικτυακό χώρο του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (ΓΕΜΗ).

3. Τρίτον, προβλέπεται η εγκατάσταση με ίδρυση πρακτορείου. Το πρακτορείο αποτελεί ανεξάρτητη επιχειρηματική μονάδα, η οποία συνδέεται με την αλλοδαπή εταιρεία μέσω σχέσης εντολής ή αντιπροσώπευσης. Ενεργεί είτε στο όνομα της εταιρείας είτε στο δικό του, αλλά για λογαριασμό της, συμβάλλοντας στη σύναψη συμβάσεων ή στη μεσολάβηση μεταξύ αυτής και των πελατών της.
4. Τέταρτον, προβλέπεται η ίδρυση θυγατρικής εταιρείας στην Ελλάδα. Η θυγατρική αποτελεί αυτοτελές νομικό πρόσωπο, το οποίο ελέγχεται, άμεσα ή έμμεσα, από τη μητρική αλλοδαπή εταιρεία, είτε μέσω συμμετοχής στο κεφάλαιο είτε μέσω επιρροής στη διοίκηση. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμόζεται πλήρως το ελληνικό δίκαιο, χωρίς να ανακύπτουν ιδιαίτερα ζητήματα ως προς την εγκατάσταση, αφού η εταιρεία ιδρύεται με έδρα την Ελλάδα.
5. Πέμπτον, είναι δυνατή η ίδρυση γραφείων αντιπροσωπείας. Τα γραφεία αυτά συνιστούν απλή παρουσία μιας αλλοδαπής εταιρείας στην Ελλάδα και δεν ασκούν πλήρη εμπορική δραστηριότητα, αλλά περιορίζονται σε βοηθητικές ή προπαρασκευαστικές λειτουργίες, όπως η προώθηση συμβάσεων ή η εκπόνηση μελετών. Το καθεστώς τους ρυθμίζεται, μεταξύ άλλων, από ειδικές διατάξεις, όπως αυτές του ν. 89/1967, οι οποίες θέτουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις εγκατάστασης.

Σε κάθε περίπτωση, η εγκατάσταση αλλοδαπών εταιρειών στην Ελλάδα, υπό τις ανωτέρω μορφές, όταν πρόκειται για εταιρείες προερχόμενες από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ελευθερίας εγκατάστασης. Η ελευθερία αυτή κατοχυρώνεται στα άρθρα 49 και 54 ΣΛΕΕ και επιτρέπει την ελεύθερη ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας σε άλλο κράτος μέλος χωρίς διακρίσεις. Ωστόσο, η άσκησή της δεν αποκλείει την επιβολή περιορισμών για λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως η δημόσια τάξη, η ασφάλεια και η δημόσια υγεία, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει το ενωσιακό δίκαιο.

II. Ενωσιακές Εταιρείες – ελευθερία εγκατάστασης

Στο πλαίσιο του ενωσιακού δικαίου, η ελευθερία εγκατάστασης των νομικών προσώπων κατοχυρώνεται πρωτίστως μέσω των διατάξεων της Συνθήκης περί

ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Ειδικότερα, το άρθρο 52 ΣυνθΕΟΚ (νυν άρθρο 49 ΣΛΕΕ) προβλέπει τη σταδιακή κατάργηση κάθε περιορισμού που αφορά την εγκατάσταση υπηκόων ενός κράτους μέλους στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Η εν λόγω ελευθερία δεν περιορίζεται στην απλή μετακίνηση, αλλά εκτείνεται τόσο στην ίδρυση επιχειρηματικών μονάδων, όπως υποκαταστημάτων, πρακτορείων ή θυγατρικών εταιριών, όσο και στην άσκηση μη μισθωτής οικονομικής δραστηριότητας και στη διαχείριση επιχειρήσεων υπό τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους ημεδαπούς.

Συμπληρωματικά, το άρθρο 58 ΣυνθΕΟΚ (νυν άρθρο 54 ΣΛΕΕ) καθιερώνει την αρχή της εξομοίωσης των νομικών προσώπων με τα φυσικά πρόσωπα ως προς την άσκηση της ελευθερίας εγκατάστασης. Στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης αυτής εμπίπτουν εταιρίες που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία κράτους μέλους και διαθέτουν καταστατική έδρα, κεντρική διοίκηση ή κύρια εγκατάσταση εντός της Ένωσης. Η έννοια της «εταιρίας» ερμηνεύεται διασταλτικά και περιλαμβάνει τόσο νομικά πρόσωπα ιδιωτικού όσο και δημοσίου δικαίου, υπό την προϋπόθεση ότι διαθέτουν νομική προσωπικότητα και επιδιώκουν κερδοσκοπικό σκοπό.

Το δικαίωμα εγκατάστασης των νομικών προσώπων δύναται να εκδηλωθεί είτε υπό τη μορφή της πρωτεύουσας εγκατάστασης είτε υπό τη μορφή της δευτερεύουσας εγκατάστασης. Ως πρωτεύουσα εγκατάσταση νοείται ο τόπος όπου συγκεντρώνεται το ουσιώδες μέρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας της εταιρίας, ήτοι το κέντρο των συναλλαγών, στο οποίο εντοπίζονται τα κύρια υλικά μέσα και το ανθρώπινο δυναμικό που εξυπηρετούν τον εταιρικό σκοπό.

Ωστόσο, η πραγμάτωση της πρωτεύουσας εγκατάστασης στο ενωσιακό πλαίσιο εμφανίζει περιορισμούς, δεδομένου ότι η πλήρης άσκηση του σχετικού δικαιώματος προϋποθέτει προηγούμενη εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών είτε μέσω οδηγιών είτε μέσω διεθνών συμβάσεων. Κατά συνέπεια, στο παρόν στάδιο εξέλιξης του ενωσιακού δικαίου, η ελευθερία εγκατάστασης των εταιριών εκδηλώνεται κυρίως μέσω της δευτερεύουσας εγκατάστασης, ήτοι της ίδρυσης υποκαταστημάτων, πρακτορείων ή θυγατρικών εταιριών σε άλλα κράτη μέλη.

Η δευτερεύουσα εγκατάσταση υπόκειται καταρχήν στις ίδιες προϋποθέσεις με την πρωτεύουσα. Εντούτοις, προς αποτροπή της καταχρηστικής επέκτασης του κύκλου των δικαιούχων και της τεχνητής υπαγωγής νομικών προσώπων χωρίς ουσιαστικό δεσμό προς την οικονομία της Ένωσης, έχει τεθεί ως πρόσθετη προϋπόθεση η ύπαρξη πραγματικού και διαρκούς οικονομικού δεσμού με κράτος μέλος.

Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην ερμηνεία των ανωτέρω διατάξεων, ιδίως ως προς τα όρια μεταξύ επιτρεπτής διαφοροποίησης και απαγορευμένης διάκρισης. Εμβληματικές αποφάσεις, όπως οι Segers, Centros, Überseering, Inspire Art και Cartesio, συνέβαλαν

στη διαμόρφωση ενός συνεκτικού πλαισίου προστασίας της ελευθερίας εγκατάστασης, αναγνωρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου για τη σύσταση εταιρίας και η μεταγενέστερη δραστηριοποίησή της μέσω υποκαταστημάτων σε άλλα κράτη μέλη δεν συνιστά καταχρηστική άσκηση δικαιώματος.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι η αρχή που προκύπτει από τη νομολογία, σύμφωνα με την οποία δεν είναι επιτρεπτό να αμφισβητείται η νομική προσωπικότητα εταιρίας που έχει συσταθεί εγκύρως κατά το δίκαιο κράτους μέλους, λόγω της εφαρμογής διαφορετικού συνδετικού στοιχείου από άλλο κράτος μέλος. Κατ' αυτόν τον τρόπο, καθιερώνεται στην πράξη η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των νομικών προσώπων εντός της Ένωσης.

Τέλος, καθίσταται σαφές ότι οι ενωσιακές διατάξεις περί ελευθερίας εγκατάστασης δεν αποσκοπούν στον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου επί των νομικών προσώπων. Αντιθέτως, λειτουργούν ως κανόνες που οριοθετούν την άσκηση της εθνικής ρυθμιστικής εξουσίας, θέτοντας όρια στις εθνικές ρυθμίσεις που ενδέχεται να περιορίζουν δυσανάλογα την ελευθερία εγκατάστασης. Υπό την έννοια αυτή, το ενωσιακό δίκαιο δεν συγκρούεται με το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, αλλά δρα συμπληρωματικά προς αυτό.

III. Υποκαταστήματα αλλοδαπών – Διατυπώσεις δημοσιότητας στο ΓΕΜΗ

Στο ελληνικό δίκαιο, η εγκατάσταση αλλοδαπών νομικών προσώπων ρυθμίζεται από ένα κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο διαμορφώθηκε ουσιωδώς με την ενσωμάτωση της Οδηγίας 89/666/ΕΟΚ (Π.Δ. 186/1992, Ν. 4919/2022), αναφορικά με τη δημοσιότητα των υποκαταστημάτων εταιριών εγκατεστημένων σε άλλο κράτος. Η εν λόγω ενσωμάτωση, σε συνδυασμό με τις προϋφιστάμενες εθνικές διατάξεις, συγκροτεί το ισχύον καθεστώς που διέπει τη λειτουργία αλλοδαπών εταιριών στην Ελλάδα .

Κατά το ισχύον δίκαιο, παρέχεται η δυνατότητα σε αλλοδαπά νομικά πρόσωπα να εγκαθίστανται στην ελληνική επικράτεια μέσω υποκαταστήματος ή πρακτορείου, υπό την προϋπόθεση συμμόρφωσης προς συγκεκριμένες υποχρεώσεις δημοσιότητας και διαφάνειας. Οι υποχρεώσεις αυτές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την παροχή στοιχείων σχετικά με τη σύσταση και τη νομική υπόσταση της εταιρίας, την εκπροσώπησή της, τον διορισμό αντικλήτου στην Ελλάδα, καθώς και την υποβολή οικονομικών δεδομένων και την τήρηση λογιστικών βιβλίων στην ελληνική γλώσσα. Ειδικότερα, τα υποκαταστήματα αλλοδαπών ανωνύμων εταιριών υπάγονται σε καθεστώς κρατικής εποπτείας, η οποία ασκείται από το αρμόδιο Υπουργείο, ενώ η παράβαση των σχετικών υποχρεώσεων επισύρει τις προβλεπόμενες κυρώσεις.

Περαιτέρω, το νομοθετικό καθεστώς διαφοροποιείται ανάλογα με τη νομική μορφή της αλλοδαπής εταιρίας. Ειδικότερα, οι αλλοδαπές εταιρίες περιορισμένης ευθύνης υπόκεινται σε αυστηρότερες προϋποθέσεις σε σύγκριση με τις ανώνυμες εταιρίες,

ιδίως ως προς την ανάγκη προηγούμενης διοικητικής άδειας, την αρχή της αμοιβαιότητας και το καθεστώς ευθύνης των εκπροσώπων τους, το οποίο εμφανίζεται επιβαρυντικότερο.

Καθοριστικής σημασίας είναι η διάκριση μεταξύ ενωσιακών και μη ενωσιακών εταιριών, δεδομένου ότι οι πρώτες υπάγονται στο εναρμονισμένο πλαίσιο του ενωσιακού δικαίου, ενώ οι δεύτερες διέπονται από το ειδικό εθνικό καθεστώς. Ως προς τις μη ενωσιακές εταιρίες, το ελληνικό δίκαιο προβλέπει ένα αυστηρότερο σύστημα ελέγχου, το οποίο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την απαίτηση προηγούμενης διοικητικής άδειας και τη δημοσίευση σχετικών πράξεων στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ειδικές ρυθμίσεις προβλέπονται για κατηγορίες επιχειρήσεων των οποίων η δραστηριότητα συνδέεται άμεσα με τη δημόσια οικονομική και χρηματοπιστωτική τάξη, όπως τα πιστωτικά ιδρύματα, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις και οι εταιρίες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών. Στις περιπτώσεις αυτές, επιβάλλονται πρόσθετες κανονιστικές απαιτήσεις και εποπτικοί μηχανισμοί, οι οποίοι αποσκοπούν στη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και της προστασίας των συναλλασσομένων.

Ειδικότερα, με την ενσωμάτωση της Οδηγίας 89/117/ΕΟΚ (κυρίως μέσω του Ν. 4919/2022 (άρθρα 45-46) για το ΓΕΜΗ) καθιερώθηκαν ενιαίοι κανόνες ως προς τις υποχρεώσεις δημοσίευσης οικονομικών στοιχείων για υποκαταστήματα χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους εκτός κράτους μέλους. Παράλληλα, ο νομοθέτης, με τον Ν. 3601/2007, προέβη σε συστηματική ρύθμιση της λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, θεσπίζοντας κανόνες σχετικά με την αδειοδότηση, την κεφαλαιακή επάρκεια και την άσκηση εποπτείας.

Τέλος, επισημαίνεται ότι το ελληνικό δίκαιο διαφοροποιεί ρητώς τη μεταχείριση των υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων ανάλογα με το αν αυτά έχουν την έδρα τους σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε τρίτη χώρα, προβλέποντας διακριτές προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας. Σε κάθε περίπτωση, η εποπτική αρμοδιότητα ανατίθεται στην Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία ασκεί καθοριστικό ρόλο στον έλεγχο της συμμόρφωσης των εν λόγω ιδρυμάτων.

IV. Εταιρείες του Ν.89/1967

Σύμφωνα με το ως άνω νόμο παρέχεται η δυνατότητα σε αλλοδαπές εμποροβιομηχανικές εταιρίες να εγκαθίστανται στην Ελλάδα, μέσω γραφείου ή υποκαταστήματος (δεν συστήνονται ως εταιρείες με ελληνική νομική προσωπικότητα), με αποκλειστικό σκοπό να παρέχουν στα κεντρικά τους καταστήματα ή στις συνδεδεμένες – μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα επιχειρήσεις συγκεκριμένες υπηρεσίες που προβλέπονται στο νόμο παρέχοντάς τους ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς και περαιτέρω ενισχύσεις.

Προϋποθέσεις σύστασης στην Ελλάδα:

α) να απασχολεί προσωπικό τουλάχιστον 4 ατόμων στην Ελλάδα, εκ των οποίων 1 δύναται να είναι μερικής απασχόλησης εντός 12 μηνών από την έναρξη ισχύος της απόφασης και εφεξής

β) να έχει δαπάνες λειτουργίας στην Ελλάδα τουλάχιστον 100.000 ευρώ ετησίως.

γ) Η εταιρεία πρέπει να παρέχει υπηρεσίες προς το εξωτερικό, όπως:

- συμβουλευτικές υπηρεσίες

- διοικητική υποστήριξη

- λογιστικές / νομικές υπηρεσίες

- πληροφορική, επεξεργασία δεδομένων

Οι υπηρεσίες πρέπει να απευθύνονται σε συνδεδεμένες εταιρείες ή σε αλλοδαπούς πελάτες και τα έσοδα προέρχονται αποκλειστικά από το εξωτερικό.

Οι εταιρείες αυτές υποχρεούνται να λάβουν ειδική άδεια εγκατάστασης στην Ελλάδα, η οποία χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και δεν υπάρχει υποχρέωση τήρησης τύπων δημοσιότητας στο ΓΕΜΗ.

Τα πλεονεκτήματα σύστασης ενός τέτοιου γραφείου ή υποκαταστήματος αφορούν κυρίως το ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς (cost-plus), δηλαδή η εταιρεία δεν φορολογείται επί των πραγματικών κερδών αλλά φορολογείται με βάση ένα προκαθορισμένο ποσοστό επί των εξόδων της και παρέχονται και φορολογικές ελαφρύνσεις από το ελληνικό κράτος συγκριτικά με την φορολογική μεταχείριση των ημεδαπών εταιρειών.

V. Αλλοδαπές ναυτιλιακές εταιρείες του Ν. 791/1978 και Ν. 27/1975

Η ελληνική νομολογία (1152/1969 Πρωτοδικείο Πειραιώς, η οποία, εν συνεχεία επικυρώθηκε από την ΟλΑΠ 461/1978) παγίωσε αρχικά τη θεωρία της πραγματικής έδρας ως προς τις αλλοδαπές ναυτιλιακές εταιρείες, θεωρώντας ότι κρίσιμο στοιχείο δεν είναι η καταστατική έδρα που αναγράφεται στο καταστατικό, αλλά ο τόπος από τον οποίο ασκείται πράγματι η διοίκησή τους. Έτσι, εταιρείες με καταστατική έδρα σε αλλοδαπά κράτη, όπως ο Παναμάς ή η Λιβερία, αλλά με πραγματική διοίκηση στην Ελλάδα, υπάγονταν στο ελληνικό δίκαιο. Αν δεν είχαν τηρηθεί οι ελληνικές διατυπώσεις σύστασης και δημοσιότητας, δεν αναγνωρίζονταν ως έγκυρες κεφαλαιουχικές εταιρείες, αλλά μπορούσαν να αντιμετωπιστούν ως αδημοσίευτες ομόρρυθμες ή «εν τοις πράγμασι» προσωπικές εμπορικές εταιρείες, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την απεριόριστη ευθύνη των εταίρων.

Εξαίρεση του γενικού κανόνα του άρθρου 10 ΑΚ περί εφαρμογής του δικαίου της πραγματικής έδρας, θέτει ο νόμος με το άρθρο 1 του Ν. 791/1978 ειδικά για τις αλλοδαπές ναυτιλιακές εταιρίες. Συγκεκριμένα, αναγνωρίζεται η εφαρμογή του δικαίου της καταστατικής έδρας τους («…*διέπονται ως προς τη σύσταση και την ικανότητα δικαίου από το δίκαιο του κράτους της καταστατικής τους έδρας, ανεξάρτητα από τον τόπο από τον οποίο διευθύνονται ή διευθύνονταν, συνολικώς ή μερικώς οι υποθέσεις τους»),* υπό την προϋπόθεση ότι αυτές είναι πλοιοκτήτριες ή διαχειρίστριες πλοίων (υπό ελληνική ή αλλοδαπή σημαία) ή ότι διατηρούν δευτερεύουσα εγκατάσταση στην Ελλάδα σύμφωνα με ειδικές διατάξεις (Ν. 27/1975, Α.Ν. 89/1967, Α.Ν. 378/1967). Δηλαδή οι αλλοδαπές ναυτιλιακές εταιρείες, παρότι μπορεί να διοικούνται πραγματικά από την Ελλάδα, διέπονται ως προς τη σύσταση και την ικανότητα δικαίου τους από το δίκαιο της καταστατικής τους έδρας. Η εξαίρεση αυτή του άρθρου 1 του Ν. 791/1978 παγιώθηκε με την με αριθμό 2/1999 Απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, στην οποία αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι το δίκαιο του τόπου της καταστατικής έδρας ρυθμίζει αποκλειστικά τα θέματα της σύστασης και της ικανότητας δικαίου του νομικού προσώπου, ενώ όλα τα λοιπά ζητήματα εταιρικής φύσεως, όπως η αντιπροσωπευτική εξουσία των οργάνων της εταιρείας, η ευθύνη των διαχειριστών της και των εκπροσώπων της κρίνονται κατά το δίκαιο της πραγματικής έδρας της εταιρείας, εν προκειμένω κατά το ελληνικό δίκαιο, εφόσον η πραγματική διοίκηση ασκείται από την Ελλάδα. Ακολούθησαν μεταγενέστερα και άλλες αποφάσεις, οι οποίες επικύρωσαν την ως άνω απόφαση και συγκεκριμένα οι με αριθμό 1460 / 2022 και 1439 / 2023 Αποφάσεις του Α2 Τμήματος του Αρείου Πάγου, σύμφωνα με τις οποίες στην περίπτωση των αλλοδαπών ναυτιλιακών εταιρειών ισχύει εξαίρεση από τον κανόνα του άρθρου 10 ΑΚ.

Η εν λόγω ρύθμιση, ως ειδικός κανόνας, περιορίζεται αποκλειστικά στις ναυτιλιακές εταιρίες και δεν επεκτείνεται σε λοιπές εμπορικές ή βιομηχανικές εταιρίες. Σκοπός της είναι η διασφάλιση της νομικής προσωπικότητας και της ικανότητας δικαίου των εταιριών αυτών, αποτρέποντας την υπαγωγή τους σε καθεστώς προσωπικών εταιριών με απεριόριστη ευθύνη των εταίρων, γεγονός που θα μπορούσε να αποθαρρύνει την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα.

Η παρέκκλιση αυτή αφορά αποκλειστικά ζητήματα σύστασης και ικανότητας δικαίου της εταιρίας. Αντιθέτως, τα λοιπά ζητήματα λειτουργίας της (εσωτερικής οργάνωσης και εξωτερικών σχέσεων) εξακολουθούν να διέπονται από το δίκαιο της πραγματικής έδρας της.

Παράλληλα, η δευτερεύουσα εγκατάσταση στην Ελλάδα δεν συνεπάγεται μεταφορά της διοίκησης, αλλά αποτελεί απλώς επέκταση της δραστηριότητας της αλλοδαπής εταιρίας, χωρίς να επηρεάζει τον τόπο λήψης των βασικών αποφάσεων. Η σχετική νομοθεσία παρέχει κυρίως φορολογικά και λειτουργικά κίνητρα, ιδίως για ναυτιλιακές επιχειρήσεις, ενισχύοντας την παρουσία τους στην ελληνική επικράτεια.

Οι αλλοδαπές ναυτιλιακές εταιρίες είναι νομικά πρόσωπα που έχουν συσταθεί σύμφωνα με αλλοδαπό δίκαιο και δραστηριοποιούνται στον τομέα της ναυτιλίας, ιδίως ως πλοιοκτήτριες εταιρίες ή διαχειρίστριες πλοίων (υπό ελληνική ή αλλοδαπή σημαία). Το χαρακτηριστικό τους είναι ότι, παρά την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα, διατηρούν τον αλλοδαπό χαρακτήρα τους και δεν αποκτούν την ελληνική προσωπικότητα. Η εγκατάστασή τους στην Ελλάδα πραγματοποιείται μέσω δευτερεύουσας εγκατάστασης (υποκαταστήματος ή γραφείου), βάσει ειδικών νομοθετικών καθεστώτων (Ν. 27/1975, Α.Ν. 89/1967), κατόπιν διοικητικής έγκρισης από τις ελληνικές αρχές, καθότι απαιτείται άδεια του Υπουργείο Ανάπτυξης, Οικονομικών και Ναυτιλίας.

Για την αναγνώριση και λειτουργία τους ισχύουν βασικές προϋποθέσεις:

- να διαθέτουν ναυτιλιακή δραστηριότητα (πλοιοκτησία, διαχείριση πλοίων, εφοπλισμός),
- να έχουν καταστατική έδρα στο εξωτερικό,
- να λάβουν διοικητική έγκριση εγκατάστασης στην Ελλάδα,
- να λειτουργούν στην Ελλάδα κυρίως μέσω δευτερεύουσας εγκατάστασης και όχι ως κύρια έδρα διοίκησης.

Βιβλιογραφία

- Α. Καραγκουνίδης, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, τόμ. 1, 2020
- Β. Αθανασοπούλου, Η άρση της αυτοτέλειας της νομικής προσωπικότητας στις κεφαλαιουχικές ναυτιλιακές εταιρείες, 2025
- Β. Αντωνόπουλος_Σ. Μούζουλας, Ανώνυμες Εταιρίες, τόμ. 1, 2013
- Ε. Βασιλακάκης_Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου_Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, 6η έκδ., 2017
- Παμπούκης Χ., Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2010